

Utbildningsdepartementet

En ny rymdlag (SOU 2021:91)

Uppsala universitet har genom remiss anmodats yttra sig över rubricerat betänkande. Universitetet vill anföra följande.

Sammanfattning

Uppsala universitet tillstyrker rymdlagsutredningens förslag att ny rymdlag med tillhörande förordning ska införas. I och med den befintliga lagens ålder, generella karaktär och begränsade omfattning instämmer vi i bedömningen av behovet av en ny lag som är utformad med beaktande av dagens förutsättningar och rymdverksamhet, som tydligare återspeglar den internationella regleringen och som bidrar med större förutsebarhet för aktörer som ämnar ägna sig åt rymdverksamhet. Förslaget återspeglar i stor utsträckning den internationella regleringen på området och de åtaganden som Sverige har enligt de fyra konventioner som Sverige har ratificerat. Vi anser vidare att det är positivt att frivilliga riktlinjer och rekommendationer, så som Guidelines for the Long-term Sustainability of Outer Space Activities (LTS-riktlinjerna) samt Space Debris Mitigation Guidelines lyfts upp och att det betonas att Sverige ska sträva efter att efterleva dessa. Dessa icke-bindande dokument utgör viktiga verktyg för att styra staters och andra aktörers agerande i ansatserna att åstadkomma ett hållbart användande av rymden och en hållbar utvecklingen för rymdmiljön. Vi anser dock att det finns sådant som bör förtydligas eller klargöras. Dessa synpunkter presenteras i det följande.

Definitionen av rymdverksamhet (avsnitt 6.5.1)

Som påpekas i betänkandet saknas det internationell enighet avseende var ”rymden” börjar. Det påpekas även att utredningen anser det olämpligt att införa en definition av rymden och att den föreslagna lagen, i linje med de internationella traktaterna, saknar en definition av rymden. Det bör noteras att lagförslagets definition av rymdverksamhet tillsammans med dess definition av rymdföremål ändå bidrar till uppfattningen att Sverige anser att det territoriella luftrummet upphör vid 100 km över havsytan och följaktligen att rymden börjar vid 100 km. I betänkandet föreslås en spatial avgränsning vid 100 km över havsytan för att definiera rymdverksamhet. Bidragande till uppfattningen att den föreslagna lagen definierar rymden är det faktum att samma typ av verksamhet, sondraketverksamhet, utgör rymdverksamhet om raketerna sänds upp till minst 100 km men omfattas av luftrumsregleringen om raketerna istället avses nå en höjd om t.ex. 99 km. Den nuvarande rymdlagen tillämpas, enligt dess 1 §, på *verksamhet i yttre rymden (rymdverksamhet)*. I och med att begreppet rymdverksamhet i dagsläget är knutet till aktivitet i yttre rymden kan det uppfattas som att begreppet även fortsättningsvis är knutet till aktivitet i yttre rymden. Skillnaden är alltså att gränsen för var rymden börjar nu är tydligt angiven. Vi anser inte att det ur ett folkrättsligt perspektiv finns något uppenbart problem med att Sverige gör en klar gränsdragning mellan ”luftrum” och ”rymden”. Det bör dock noteras att det internationellt sett kan komma att betraktas som att Sverige gör denna avgränsning.

Definitionen av rymdverksamhet, författningskommentar (avsnitt 18.1)

Relaterat till frågan om definitionen av rymdverksamhet anser vi att tillämpningsområdet för den föreslagna lagens 3 § 5 p. behöver förtydligas. I 3 § 5 p. anges att *annan verksamhet som utförs i rymden än de som anges i punkterna 1-4 utgör rymdverksamhet*. Det framkommer i författningskommentaren att punkten inte tar sikte på *utsändning av föremål som inte når höjden om 100 km över havsytan och alltså inte är ett rymdföremål*. Kommentaren fortsätter dock: *En verksamhet som inte utgör utsändning, manövrering eller återföring av rymdföremål och som företas på en höjd under 100 kilometer faller däremot under denna punkten om den kan anses utföras i rymden*. Det bör förtydligas vilken ledning det finns för att

avgöra när något kan anses utföras i rymden och hur denna bedömning ska gå till. Detta för att klargöra tillämpningsområdet för 3 § 5 p. som tar sikte på verksamhet som utförs *i rymden*.

Begreppet rymdföremål och förhållandet till registrerings-skyldigheten (avsnitt 6.5.1)

Det är positivt att utredningen har beaktat att det blir allt vanligare att flera t.ex. satelliter sänds ut med samma bärraket och att det är relevant att betrakta varje satellit som självständiga rymdföremål när de separeras från bärraketen och från varandra. Det beskrivs i avsnitt 6.5.1 samt i författningskommentaren hur nyttolaster och bärraket utgör ett enda rymdföremål när de är integrerade, för att övergå till att utgöra olika självständiga rymdföremål när de har frigjorts från varandra. Vi anser att det bör förtydligas hur registreringsprocessen, för det nationella samt det internationella registret, ska fungera. Är tanken att registrering ska ske i enlighet med LTS-riktlinjernas A.5.8 – det vill säga genom ett förfarande med sidonoteringar?

Undantag från tillståndsplikt och förhållandet till registrerings-skyldigheten (avsnitt 7.3.1)

Det framgår i förslaget att tillståndsplikt som huvudregel ska gälla för verksamhet som utförs av statliga och privata aktörer. Förslaget är dock att det ska gå att undanta vissa myndigheter under försvars- och säkerhetsområdet från tillståndsplikten. Det framgår även i förslaget till förordning, 2 §, att myndigheter som hör till försvarsdepartementet inte ska omfattas av tillståndsplikt. Vid läsning av avsnitt 8.3.2 samt 8.4.1 i betänkandet framstår det som att det nationella registret ska innehålla uppgifter om rymdföremål som ingår i tillståndspliktig verksamhet. Enligt Artikel II.1 Registreringskonventionen ska alla rymdföremål som sänds ut till en omlopps bana runt jorden eller bortanför registreras i det nationella registret. Därutöver är det uppgifter ur det nationella registret som sedan ska rapporteras till FN:s generalsekreterare i enlighet med Registreringskonventionens Artikel IV samt den föreslagna förordningens 12 §. Vi anser att det bör förtydligas att uppgifter om rymdföremål som är undantagna från tillståndsplikt ändå kommer att föras upp på det nationella registret, och även rapporteras till FN:s generalsekreterare, i enlighet med

Artiklarna II.1 samt IV Registreringskonventionen. I annat fall bör det tydliggöras hur Sverige ändå uppfyller de internationella förpliktelserna. Artikel II.3 Registreringskonventionen som ger registrerande stater frihet att bestämma över innehållet i det nationella registret medför inte en möjlighet att undanta visa föremål från registreringsskyldigheten enligt Artikel II.1. Vikten av korrekt registrering betonas även i LTS-riktlinjernas A.5.

Utsändning av rymdföremål, gränsdragning mellan olika verksamheter och tillstånd (avsnitt 6.5.1)

Mot bakgrund av att det föreslås krävas olika tillstånd för olika stadier av rymdverksamheten bör det förtydligas när ett rymdföremål bedöms övergå från att vara i utsändningsfasen till fasen av *manövrering eller annan påverkan* eller *annan verksamhet*. I betänkandet (s. 127) förklaras gränsdragningen i situationer där en bärraket levererar nyttolasten i en omlopps bana, samt vid utsändningar av t.ex. sondraketer där utsändningen anses upphöra när raketten och dess nyttolast har återvänt till jorden. I det fall att det saknas svenska visioner om rymdverksamhet där rymdföremål avses sändas bortom omloppsbanorna är ett sådant förtydligande eventuellt mindre relevant. Det nämns dock i betänkandets avsnitt 3.3.3 att det finns svenska företag med ambition att bygga farkoster som kan landa på andra himlakroppar.